

Johanneksen evankeliumin selitys 6

Joh. 2:1–12

Kaanan häät

Viime kerralla jäimme Johanneksen evankeliumin selityksessä siihen, että Jeesus oli päättänyt lähteä takaisin kotiseudulleen. Hän oli ollut käymässä Jordan -joella, paikassa, jossa Johannes Kastaja kastoi ihmisiä. Johannes oli tunnistanut hänet messiaaksi ja oli todistanut hänestä opetuslapsilleen. Muutamat heistä (kuten Andreas, Filippus ja Natanael) vakuutuivat Jeesuksen olevan kauan odotettu messias.

Ulkonaisista puittteista

Viikon kolmantena päivänä vietettiin Galilean Kaanassa häitä. Jeesuksen äiti oli siellä, ja myös Jeesus ja hänen opetuslapsensa kutsuttiin häihin (Joh. 2:1–2).

Alkukielen eli kreikan mukaisessa tekstissä on sanat ”kolmantena päivänä”. Se voi tarkoittaa joko viikon kolmatta päivää eli juutalaisen laskutavan mukaan tiistaita. Tai sitten se voi tarkoittaa kolmatta päivää siitä, mihin tekstin edellinen jakso päättyi, nimittäin sitä, kun Jeesus oli päättänyt lähteä Johannes Kastajan luota Jordanilta takaisin Galileaan. Ehkä tuo tulkinta ”viikon kolmantena päivänä” on oikea. Jostain olen lukenut, että juutalaiset pitivät tiistaita hyvänä päivänä häille.

Galilean Kaana oli kai pieni ja tuntematon paikka. Se on mainittu Raamatussa vain kaksi kertaa. On ajateltu, että se sijaitsi joko nykyisen Khirbet Cana –nimisen kylän kohdalla 14 km pohjoiseen Nasaretista. Tai toinen vaihtoehto on nykyisen Khirbet Kennan kylä 7 km koilliseen Nasaretista.

Teksti ei kerro, keitä morsian ja sulhanen olivat. Ehkä he olivat Jeesuksen sukulaisia tai perhetuttuja. Se selittäisi miksi häihin oli kutsuttu Jeesuksen ja opetuslapsien lisäksi hänen äitinsä.

Juhla uhkaa mennä pilalle

Viini loppui kesken, ja äiti sanoi Jeesukselle: "Heillä ei ole viiniä." Mutta Jeesus vastasi: "Anna minun olla, nainen. Minun aikani ei ole vielä tullut." Hänen äitinsä sanoi palvelijoille: "Mitä hän teille sanookin, tehkää se." (Joh. 2:3–5)

Viinin kesken loppuminen oli suuri häpeä sulhaselle ja hänen perheelleen. Se oli jopa peruste oikeusjuttuun sulhasta vastaan, kun hän ei ollut kyennyt järjestämään kunnollista juhlaa uuden vaimonsa kunniaksi. Maria halusi hienotunteisesti säästää sukulais- tai tuttavaperhettä tällaiselta häpeältä.

Miksi Jeesuksen äidin nimeä ei mainita?

On muuten huomionarvoista, että Johanneksen evankeliumissa Jeesuksen äidin nimeä ei koskaan mainita. Puhutaan vain ”Jeesuksen äidistä” tai ”äidistä”. Tämä saattaa olla hienovarainen viittaus evankeliumin loppupuolelle, lukuun 19. Siellä sanotaan näin:

Jeesuksen ristin luona seisoivat hänen äitinsä ja tämän sisar sekä Maria, Klopaksen vaimo, ja Magdalan Maria. Kun Jeesus näki, että hänen äitinsä ja rakkain opetuslapsensa seisoivat siinä, hän sanoi äidilleen: "Nainen, tämä on poikasi!" Sitten hän sanoi opetuslapselle: "Tämä on äitisi!" Siitä hetkestä lähtien opetuslapsi piti huolta Jeesuksen äidistä. (Joh 19:25–27)

Jos evankeliumin kirjoittaja tosiaan on Johannes, ”Jeesuksen rakkain opetuslapsi”, on ymmärrettävää, miksi hän käyttää evankeliumikirjassaan Mariasta aina nimeä ”äiti” tai ”Jeesuksen äiti”. Olihan Jeesus itse antanut äitinsä hänelle äidiksi ja Johanneksen äidilleen pojaksi. Äitiä ei puhutella etunimellä

Äiti suostutteli fiksusti

Äiti -Maria luultavasti tiesi tai aavisti, että hänen pojallaan oli piileviä kykyjä. Olihan enkeli ilmoittanut hänen ihmeellisestä syntymästään, olivathan Betlehemin kedon paimenet ja itämaiden viisaat myös todistaneet hänen olevan jotain erityistä. Seitsenvuotiaana hän oli osoittanut sen Jerusalemin temppelissä ihmeellisellä raamatuntuntemuksellaan. Ehkä Jeesus oli lapsena tehnyt muutakin epätavallista.

Joka tapauksessa Maria vetosi Jeesukseen, että tämä lopultakin käyttäisi näitä kykyjään julkisesti ja päästäisi sulhasen perheen häpeästä.

Mutta Jeesus ei ensin tahtonut. Hän sanoi "Anna minun olla, nainen. Minun aikani ei ole vielä tullut." Hänen mielestään ei ollut vielä aika paljastaa julkisesti, kuka hän oikein oli.

Monien äitien tavoin Jeesuksenkaan äiti ei antanut pojalleen periksi, vaan sanoi häiden palvelusväelle: "Mitä hän teille sanookin, tehkää se." Kyllä poika vielä muuttaisi mielensä, mutta ei painostamalla.

Ja siinäähän äiti oli oikeassa.

Juhlat on pelastettu!

Siellä oli kuusi kivistä vesiastiaa juutalaisten tapojen mukaisia pesuja varten; ne olivat parin kolmen mitan vetoisia (Joh. 2:6).

Kukin näistä kuudesta vesiastiasta veti 2–3 mittaa, toisin sanoen 80 – 120 litraa, sillä nestemitta oli n. 40 litraa. Yhteensä tuosta tulee siis 480 – 720 litraa. Näitä vesiastioita tarvittiin erilaisiin rituaalisiin pesuihin ja puhdistautumisiin, joita juutalaiset olivat perinnäissäännöksissään ottaneet

noudattaakseen saavuttaakseen kultillisen puhtauden itselleen ja ruuilleen ja astioilleen Jumalan edessä.

Jeesus sanoi palvelijoille: "Täyttäkää astiat vedellä", ja he täyttivät ne reunoja myöten. Sitten hän sanoi: "Ottakaa nyt siitä ja viekää pitojen valvojalle", ja he veivät. Valvoja maistoi vettä: se oli muuttunut viiniksi. Toisin kuin palvelijat, jotka olivat veden astiasta ottaneet, hän ei tiennyt, mistä viini oli peräisin. Hän kutsui sulhasen luokseen ja sanoi: "Kaikki tarjoavat ensiksi hyvän viinin ja sitten, kun vieraat alkavat juopua, huonompaa. Mutta sinä olet säästänyt hyvän viinin tähän asti." (Joh. 2:7–10)

Jeesus oli tehnyt järjettömän määrän viiniä, yli puoli tonnia, pelkästä vedestä. Hääjuhla oli pelastettu, ainakin juomien osalta! Eikä se ollut mitään huonoa bulkkiviiniä, vaan erittäin korkealaatuista, minkä juhlien sujumisesta vastaava valvoja heti maistoi. Hän oli viinin hyvästä laadusta niin ihmeissään, että kutsui sulhasen luokseen ja sanoi, että hänen toimintansa oli outoa. Tavallisesti hyvä viini juotetaan vieraille juhlien aluksi. Kun ihmiset ovat jo pikkuisen päissään, he eivät enää erota hyvää viiniä huonommasta. Siksi ei ole mitään järkeä tarjota ensin huonoa tai normiviiniä ja säästellä huippulaatua. Se on tuhlausta, sillä ei kukaan huomaa viinin hyvää laatua enää juhlien loppupuolella.

Paljon on kristillisissä piireissä puhuttu siitä, että miten ihmeessä Jeesus saattoi tehdä juhlaväelle tuollaisen määrän viiniä. Eikö sellaisesta tarjoutunut kiusaus juoda itseään kovaan humalaan, mikä taas oli tietenkin syntiä?

Jotkut hurskaat ovat yrittäneet selvittää tästä selittämällä, että Jeesuksen tekemä viini ei tietenkään ollut vahvaa viiniä, vaan alkoholitonta rypälemehua. Mutta tuo selitys ontuu liian pahasti. Hyvä viini ei tuossa kulttuurissa mitenkään voi tarkoittaa alkoholitonta rypälemehua. Sellainen kun ei säily. Kyllä Jeesuksen viiniksi muuttama vesi oli muuttumisensa jälkeen ehtaa viiniä, hyvää sellaista, jossa oli prosentteja sen verran kun hyvässä viinissä kuului ollakin.

Kertomuksen tähtäyspiste: Jeesus ilmaisi kirkkautensa

Ratkaisu ongelmaan löytyy siitä, mikä tämän kertomuksen varsinainen tähtäyspiste on. Ja se ei ole alkoholipolitiikka eikä raittiuskasvatus. Vaan se on se, mitä tekstin jatko meille kertoo:

Tämä oli Jeesuksen tunnusteoista ensimmäinen, ja hän teki sen Galilean Kaanassa. Hän ilmaisi sillä kirkkautensa, ja hänen opetuslapsensa uskoivat häneen (Joh. 2: 11).

Tässä vaiheessa meidän kannattaa kysyä, millä tavalla Kaanaan häiden tapahtumat ilmaisivat Jeesuksen jumalallisen kirkkauden, eli sen, että hän on messias, Jumalan Poika.

Katolinen raamatuntutkija Raymond Brown jakaa tämän kysymyksen kahtia:

- 1) Millä tavalla kertomus Kaanan häistä ilmaisee Jeesuksen kirkkauden meille, Johanneksen evankeliumin lukijoille?

- 2) Millä tavalla Kaanan häiden tapahtumat ilmaisivat Jeesuksen kirkkauden hänen opetuslapsilleen, jotka uskoivat häneen?

Ensimmäinen seitsemästä Johanneksen evankeliumin kuvaamasta tunnusteosta

Ensimmäiseen kysymykseen vastaus on tietenkin se, että veden muuttaminen viiniksi oli ensimmäinen Jeesuksen julkinen ihme. Se, joka pystyy tällaista tekemään, ei ole tavallinen ihminen, vaan messias, Jumalan Poika.

Johanneksen evankeliumi on rakennettu kirjallisesti siten, että sen ensimmäisiä 11 lukua voisi nimittää otsikolla *Seitsemän ihmettä*. Juuri edellä, opetuslapsi Natanaelin kääntymystä kuvailevassa kohdassahan Jeesus oli sanonut Natanaelille: "Uskotko jo sen perusteella, että sanoin nähneeni sinut viikunapuun alla? Paljon suurempaakin saat vielä nähdä."

Kaanan viini-ihmeestä alkavat nämä "paljon suuremmat" teot alkavat. Ne, joita opetuslapsi Natanael sai nähdä ja joista evankelista Johannes kirjassaan meille kertoo. Näitä muita ihmeitä on kuvattu Kaanan häiden lisäksi kuusi muuta:

- kuninkaan virkamiehen palvelijan paraneminen (Joh. 4:46–54)
- halvaantuneen paraneminen Betesdan lammikolla (Joh. 5:1–18)
- valtavan ihmisjoukon ruokkiminen viidellä leivällä ja kahdella kalalla (Joh. 6:6–13)
- veden päällä käveleminen (Joh. 6:16–21)
- sokeana syntyneen paraneminen (Joh. 9:1–7)
- Lasaruksen herättäminen kuolleista (Joh 11:1–44)

Näiden Jeesuksen tekemien ihmeiden kautta evankelista Johannes haluaa johdattaa lukijansa samaan tilanteeseen, jossa opetuslapsi Natanael oli jo kirjan ensimmäisen luvun lopussa. Siellähän tämä hyvin jalat maassa oleva järkevä agnostikko sanoi ensin Jeesuksesta intoilevalle ystävälleen: "Voiko Nasaretista tulla mitään hyvää?" Mutta kun hän oli kohdannut Jeesuksen ja hänen sanansa ja sen, kuinka Jeesus tunsi hänet, hän sanoi: "Rabbi, sinä olet Jumalan Poika, sinä olet Israelin kuningas! Tämän saman kirkkauden vähittäiseen valkenemiseen lukijoille Johanneksen evankeliumi tähtää mm. seuraavissa luvussa kuvattujen ihmetekojen kautta.

Viinin paljous on vertauskuva messiaasta

Miten sitten Kaanan häät ilmaisivat Jeesuksen kirkkauden hänen opetuslapsilleen?

Tässä täytyy ottaa huomioon heidän taustansa juutalaisuudessa. He olivat, enemmän tai vähemmän, perillä Vanhan testamentin ennustuksista tulevasta Messiaasta. Eräs tärkeä tyyppi näitä ennustuksia liittyy Messiaan ajan siihen että sato, myös viinisato on tavattoman runsas:

Katso, tulee aika, sanoo Herra, jolloin kyntäjä kulkee leikkaajan kannoilla ja rypäleiden polkija kylväjän kintereillä. Silloin vuoret pursuavat nuorta viiniä ja kukkulat lainehtivat rehevyyttään. Minä käännän kansani Israelin kohtalon. He rakentavat jälleen hävitetyt kaupunkinsa ja asettuvat niihin asumaan.

He istuttavat viinitarhoja ja nauttivat niiden viinin (Aamos 9:13–14)

Herra pelastaa Jaakobin jälkeläiset, vapauttaa heidät sortajan kädestä. He tulevat ja riemuitsevat Siionin kukkulalla, virtanaan he tulevat, nauttivat Herran hyvyttä. Hän antaa viljaa, viiniä ja öljyä, lampaita ja härkiä. He itse ovat kuin kasteltu puutarha, heidän kukoistuksensa ei koskaan enää kuihdu. (Jer. 31:11–12)

Vanhan testamentin jälkeisessä juutalaisessa apokalyptisessä kirjallisuudessa tätä pelastuksen ajan siunauksellista viinin runsauden teemaa oli jatkettu. Esim. 2. Baarakin kirjan mukaan pelastuksen aikana jokaisessa viiniköynnöksessä on 1000 oksaa, jokaisessa oksassa tuhat terttua, jokaisessa tertussa 1000 rypälettä ja jokainen rypäle antaa 480 litraa viiniä (saman verran, kuin Kaanan kivisammioissa vähintään viiniä oli!).

Kun vielä ottaa huomioon 1. Moosoksen kirjan kuvauksen Juudan suvulle tulevasta siunauksesta, ei Kaanan häiden viini-ihmeen symboliikka voi jäädä huomiotta:

Ei siirry valtikka pois Juudalta, ei käskijän sauva hänen suvultaan. Hänen heimostaan on tuleva se, jolla on valta, häntä kansat tottelevat. Viiniköynnökseen hän sitoo aasinsa, jaloön köynnökseen aasinsa varsan. Hän pesee viinissä vaatteensa, rypäleiden veressä pukunsa. Hänen silmissään on viinin hehku, hänen hampaissaan maidon valkeus (1. Moos. 49:10–12).

Opetuslapsilta ei jäänyt huomaamatta Kaanan häiden messiaaseen viittaava vertauskuvallisuus. Jeesus muutti jumalallisella vallallaan sellaisen määrän vettä viiniksi, että siinä olisi tosiaan voinut vaikka pestä vaatteensa. Tai vaikka koko hääväen vaatteet!

Mutta Jeesuksen ensimmäisessä ihmeteossa on muutakin vertauskuvallisuutta. Hän toi ”paremman viinin”. Mutta hän toi sen vasta, kun huonompi oli ensin juotu loppuun. Toisin sanoen; Jeesuksessa maailmaan tuli uusi aikakausi, messiaan aikakausi, joka oli paljon ”parempaa viiniä” kuin aiempi, Moosoksen lain täyttämiseen perustuva juutalaisuuden aika.

Tai oikeastaan Jeesuksessa koitti uusi aika, joka oli entiseen aikakauteen verrattuna yhtä ihmeellistä kuin mitä paras viini on veteen verrattuna. Juutalaiset olivat pelkällä vedellä ja niillä täytetyillä rituaalisilla pesuaitailla yrittäneet saavuttaa puhtautta Jumalan edessä. Tämän kaiken tylsän ja hedelmättömän vedellä hinkkaamisen sijaan on tullut messias. Hän räväytti käyntiin Jumalan kansan hääjuhlan ja sinne käsittämättömän paljon erinomaista juhla juomaa!

Jotain tällaista Vanhan testamentin kirjoituksiin ja niiden myöhempää messiaaniseen tulkintaan liittyvää symboliikkaa oli mukana siinä, että veden muuttaminen yli viideksisadaksi litraksi laadukasta viiniä avasi Jeesuksen opetuslapsien silmät lopullisesti ja he uskoivat Jeesukseen messiaana.

Juhlien jälkeen koitti arki

Tämän jälkeen Jeesus sekä hänen äitinsä, veljensä ja opetuslapsensa menivät Kapernaumiin ja viipyivät siellä muutaman päivän (Joh.2:12).

Kapernaum oli Uuden testamentin muiden evankeliumeiden mukaan kaupunki, jossa Jeesus asui opetuslastensa kanssa julkisen toimintansa aikana, vaikka olikin syntynyt Nasaretista.

Hänen veljensä olivat yksinkertaisimman tulkinnan mukaan Marian ja Joosefin lapsia, jotka olivat syntyneet Jeesuksen jälkeen. Katolisen kirkon suosiman perimätiedon mukaan he olivat jo tässä vaiheessa menehtyneen Joosefin lapsia hänen aiemmasta avioliitostaan ennen Mariaa; siis itse asiassa Jeesuksen velipuolia.